



CLASSIC

Royal Philharmonic

# ORCHESTRA

Vasily Petrenko / Sergej Krylov

Organizatorzy:



Kraków  
| 50 – 20



powered by Kraków | 50 – 20



# Muzyka i kultura przełomu XIX i XX wieku a rozwój świadomości narodowej.

## Konspekt lekcji historii

Niniejszy konspekt lekcji historii jest przeznaczony dla uczniów klas III szkół ponadpodstawowych. Proponowany scenariusz realizuje treści zawarte w podstawie programowej. Temat przewodni to **sztuka przełomu XIX i XX wieku**, a lekcja nawiązuje do cyklu koncertów muzyki klasycznej **ICE Classic** organizowanego przez Krakowskie Biuro Festiwalowe. Muzyka tego okresu ma charakter narodowy. Po okresie napoleońskim, a następnie Wiośnie Ludów, kolejne kraje europejskie walczą i zdobywają niepodległość. Ważnym elementem tego procesu jest ukazywanie własnej, odrębnej i wyjątkowej kultury oraz folkloru, co przejawia się w każdej dziedzinie sztuki: literaturze, malarstwie, muzyce.

Autorem scenariusza jest **Remigiusz Gogosz** – nauczyciel historii w Kolegium Europejskim w Krakowie.

**Temat:** Muzyka i kultura przełomu XIX i XX wieku a rozwój świadomości narodowej

**Przygotowanie:** Remigiusz Gogosz

**Etap edukacyjny:** liceum, klasy III

**Przedmiot:** historia

**Przewidziany czas trwania zajęć:** 45 minut lub 2x45 minut

Scenariusz napisany jest w dwóch wersjach. Wersja podstawowa zajmuje jednostkę lekcyjną, a wersja rozszerzona – dwie jednostki lekcyjne.

## Cel główny

### Uczniowie:

- rozwijają zainteresowanie kulturą europejską i potrzebę uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych,
- nabywają umiejętność wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi ustnych i pisemnych,
- wyrabiają szacunek dla wiedzy, pasję poznawania świata i chęć do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.

## Cele szczegółowe

### Uczniowie:

- dokonują selekcji informacji,
- tworzą spójne wypowiedzi w następującej formie gatunkowej: opis,
- rozwijają umiejętności efektywnego posługiwania się dziełami sztuki,
- zapamiętują nowe prądy kulturowe i ideowe, jakie narodziły się w drugiej połowie XIX wieku.

**Metody kształcenia:** film, muzyka, opis, pogadanka, ikonografia

**Formy pracy:** indywidualna

### Materiały dydaktyczne:

#### 1. Obrazy:

- Akseli Gallen-Kallela, *Przekleństwo Kullervo*, 1899 (źródło: [KLIK](#), dostęp: wrzesień 2022)
- Akseli Gallen-Kallela, *Mit Aino*, 1891 (źródło: [KLIK](#), dostęp: wrzesień 2022)
- Eero Järnefelt, *Jesienny Krajobraz nad jeziorem Pielisjärvi*, 1899 (źródło: [KLIK](#), dostęp: wrzesień 2022)

### Dla wersji rozszerzonej:

- Hans Gude, Adolph Tidemand, *Orszak ślubny w Hardanger*, 1848 (źródło: [KLIK](#), dostęp: wrzesień 2022)
- Wiktor Wasaniecow, *Żabia księżniczka*, 1918 (źródło: [KLIK](#), dostęp: wrzesień 2022)

### **2. Kompozycje muzyczne:**

- Jean Sibelius, *Finlandia* op. 26, 1899

Źródła przykładowego muzycznego – materiały dostępne w portalu YouTube, wrzesień 2022:

- Sibelius: Finlandia (Prom 75), [KLIK](#)

### **3. Podręcznik:**

- Andrzej Chwalba, Łukasz Kępski, *Historia. Ślady czasu 3. Podręcznik do liceum i technikum. Zakres podstawowy i rozszerzony, 1815–1939*, GWO, Gdańsk 2022.
- Danuta Gwizdalanka, *Historia muzyki 2. Podręcznik dla szkół muzycznych*, PWM Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 2006.

### **4. Załączniki:**

- Obrazy – załącznik nr 1
- Biografie kompozytorów – załącznik nr 2

## PRZEBIEG ZAJĘĆ

### wersja podstawowa (45 minut)

1. (3 minuty) Przywitanie uczniów, czynności organizacyjne.
2. (7 minut) Nauczyciel wprowadza do tematu lekcji:

Będziemy dzisiaj mówić o przemianach i trendach kulturowych w sztuce przełomu XIX i XX wieku na kilku przykładach, głównie na polu malarstwa i muzyki. Czy pamiętacie, jakie były nurty w sztuce końcem XVIII wieku i na początku XIX wieku?

Jeśli żaden uczeń nie podejmie tematu lub będzie on zdawkowy, nauczyciel zagaja uczniów krótką pogadanką o **klasycyzmie** i **romantyzmie**. Następnie przechodzi do omawiania nowych trendów.

Na dzisiejszej lekcji zapoznacie się z pojęciami w sztuce takimi, jak: realizm, **symbolizm**, **impresjonizm** i **modernizm**.

Nauczyciel wyświetla klasie poniższe zdanie i prosi uczniów, by w trakcie lekcji zastanowili się, czy kultura i sztuka przełomu XIX i XX wieku faktycznie odzwierciedlają wyświetlone słowa.

*Mówi się, że muzyka nie ma ojczystego języka, ale że jest wspólnym językiem wszystkich narodowości świata. Muzyka ma jednak swoje korzenie; opowiada o pracy i życiu jej kompozytorów, o niebezpieczeństwach, wzlotach i upadkach, radościach i smutkach życia, których wszyscy w jakimś stopniu doświadczamy.*

(źródło cytatu: „[Visit Häme](#)”, tłumaczenie: Remigiusz Gogosz)

3. (4 minuty) Nauczyciel w formie pogadanki przedstawia uczniom nowe idee, które pojawiły się w nauce tego czasu, tj. **scjentyzm**, **pozytywizm** i **naturalizm**.

**Scjentyzm** jest nurtem powstałym w drugiej połowie XIX wieku. Jego przedstawiciele twierdzili, że tylko nauka może rozwiązać problemy ludzkości i dać odpowiedzi na pytania nurtujące ludzi od wieków. Spośród nich wykształcił się kolejny nurt: **pozytywizm**. Osoby, które uważały, że fakty i twarde dowody naukowe są najważniejsze, a jednocześnie odrzucały metafizykę, duchowość oraz emocje, nazwane zostały pozytywistami. Głosiły one, że jedyną wiedzą jest ta, którą osiąść można metodami naukowymi. Z kolei **naturalizm** wykształcił się w literaturze pod wpływem pozytywistów. Powieści i sztuka naturalistów charakteryzuje się wysokim poziomem realności, stara się ukazać rzeczywistość taką, jaka jest.

Nauczyciel przedstawia również **Augusta Comte** oraz **Herberta Spencera**. To ich poglądy wpłynęły na powstanie naturalizmu w literaturze.

Nauczyciel podaje przykłady pozycji literackich tego nurtu i jego autorów (m.in. Emila Zolę, Victora Hugo, Fiodora Dostojewskiego, Lwa Tołstoja, Antoniego Czechowa, Bolesława Prusa, Elizę Orzeszkową).

**4. (5 minut)** Następnie nauczyciel przedstawia uczniom zmiany w myśleniu Europejczyków po Wiośnie Ludów. Przypomina uczniom o rozbudzonych marzeniach o niepodległości i państwach narodowych. Może wspomnieć o uzyskaniu niepodległości przez Belgów czy Greków i próbach odzyskania niepodległości przez Polaków. Następnie nauczyciel wykorzystuje fragment książki *Historia Muzyki 2. Podręcznik dla szkół muzycznych* Danuty Gwizdalanki:

*U schyłku XVIII wieku muzyką posłużono się do podkreślenia narodowej tożsamości w Polsce. Wkrótce podobnie potraktowali*

*ją Niemcy, chcąc wyrwać się spod hegemonii włosko-francuskiej sztuki i również uczynili to głównie z pobudek politycznych. W następnym pokoleniu własny ton w europejskim koncercie podkreślili kompozytorzy rosyjscy, po czym w międzynarodowy repertuar stopniowo włączały się kolejne nacje.*

(Danuta Gwizdalanka, *Historia muzyki 2*, str. 304)

**5. (10 minut)** Nauczyciel przedstawia sytuację **Finlandii** w omawianym okresie:

Na przełomie wieków samookreślenie etniczne stało się założeniem uznawanym za postępowe i liberalne. W Finlandii, Estonii, na Łotwie i Litwie istniały romantyczne ruchy nacjonalistyczne na rzecz separacji. Trwał rozkwit sztuki, która czerpała inspirację z narodowych eposów i pieśni.

Folklor fiński opierał się do XIX wieku głównie na przekazach ustnych. Zmiana nastąpiła po spisaniu przez Eliasa Lönnrota Kalevali: fińskiego eposu, który idealnie wpasował się w myśli Finów o samodzielności. Kalevala to utwór epicki, składający się z pieśni ludowych i legend z terenów Finlandii, Estonii i Karelii. Aż do XIX wieku przekazywane one były tylko drogą ustną: śpiewane kolejnym pokoleniom. Elias Lönnrot, folklorysta i językoznawca, chciał pokazać, że Finowie również mają własną mitologię. Wydanie eposu przyczyniło się do rozbudzenia ducha narodowego w społeczności fińskiej. Zainspirowało również artystów do tworzenia obrazów i murali w stylu narodowego romantyzmu, który zastąpił tam międzynarodowe style secesyjne.

W tym miejscu nauczyciel rozdaje uczniom pomoce dydaktyczne: załącznik 1. Wyświetla również na ekranie obrazy: *Przekleństwo Kullervo*, *Mit Aino* oraz *Jesienny Krajobraz nad jeziorem Pielisjärvi*.

Następnie komentuje:

Obrazy te wpisują się doskonale w istniejący w tamtym czasie nurt zwany romantyzmem narodowym, który wykształcił się w wielu krajach. Po latach 70. XIX wieku narodowy romantyzm stał się znanym ruchem w sztuce. Zwłaszcza w Skandynawii i słowiańskiej części Europy „narodowy romantyzm” dał szereg odpowiedzi na dziewiętnastowieczne poszukiwania stylów, które byłyby kulturowo znaczące i sugestywne: nie tylko historycznie, ale również mitologicznie i folklorystycznie.

**6. (10 minut)** Następnie nauczyciel przekazuje, że dużą rolę w procesie niepodległościowym odegrała również muzyka, a szczególnie twórczość **Jeana Sibeliusa**, do dziś uznawanego za najważniejszego kompozytora fińskiego. Twórca ten również inspirował się *Kalevalą*.

Nauczyciel przybliży postać Jeana Sibeliusa (załącznik nr 2).

W tym miejscu można również wykorzystać tekst z podręcznika dla szkół muzycznych:

*Intensywność narodowej motywacji Sibeliusa w znacznej mierze dyktowała polityczna sytuacja Finów. Najpierw podporządkowani byli Szwecji, a w czasach młodości kompozytora – Rosji. Najpopularniejszy poemat symfoniczny Sibeliusa „Finlandia” po raz pierwszy wykonano podczas manifestacji patriotycznej zorganizowanej w 1899 roku przeciwko restrykcyjnym zarządzeniom carskich władz.*

(Danuta Gwizdalanka, *Historia muzyki 2*, str. 304–305)

Nauczyciel włącza uczniom fragment **poematu symfonicznego *Finlandia*** (maksymalnie 3 minuty).

Uczniowie mają za zadanie wypisać emocje, które pojawiły się podczas



słuchania kompozycji muzycznej oraz dokonać porównania muzyki do obrazów. Nauczyciel może spróbować nakierować uczniów, zadając pytania:

- Czy widzicie podobieństwa pomiędzy muzyką a obrazami? Jakie?
- Czy są może jakieś różnice?
- Co jest charakterystyczne dla obu rodzajów mediów?

Można również z uczniami porozmawiać na temat nastroju poematu symfonicznego Sibeliusa oraz wspólnie zastanowić się nad tytułem:

- Skąd taki tytuł kompozycji?
- Czy pasuje on do tego utworu?

**7. (5 minut)** Nauczyciel omawia z uczniami ich refleksje na temat obrazów oraz muzyki. Wspólnie dokonują próby podsumowania trendów w sztuce i kulturze przełomu XIX i XX wieku. Nauczyciel wraca do pytania postawionego przy okazji wyświetlania cytatu z początku lekcji: czy rzeczywiście dobrze opisuje on sztukę tego okresu?

W tym miejscu nauczyciel może również powiedzieć o **cyklu ICE Classic** i zachęcić do udziału w koncercie, który odbędzie się 10 października 2022 roku w Sali Audytoryjnej im. Krzysztofa Pendereckiego w Centrum Kongresowym ICE Kraków.

Podczas koncertu słuchacze będą mogli wysłuchać na żywo poematu symfonicznego *Finlandia* Jeana Sibeliusa. W programie pojawią się również kompozycje Maxa Brucha oraz Siergieja Prokofiewa.

Koncert będzie ciekawym połączeniem wykonawców: londyńskiej orkiestry, brytyjsko-rosyjskiego dyrygenta, a także urodzonego w Moskwie, jednego z najbardziej utalentowanych skrzypków swojego pokolenia.

Można zachęcić uczniów do regularnego śledzenia programu sal koncertowych w Krakowie, gdyż utwory narodowych kompozytorów przełomu XIX i XX wieku są często wykonywane przez krakowskich artystów i zespoły.

**8. (1 minuta)** Nauczyciel podaje zadanie domowe uczniom. Można zaproponować jeden z dwóch tematów:

- Wyjaśnij, jakie znaczenie dla tworzenia się świadomości narodowej Europejczyków miała kultura i sztuka?
- Omów wpływy, jakie wywierały na siebie poszczególne nurty w sztuce przełomu XIX i XX wieku.

## **PRZEBIEG ZAJĘĆ**

**wersja rozszerzona (2x45 minut)**

**1. (3 minuty)** Przywitanie uczniów, czynności organizacyjne.

**2. (7 minut)** Nauczyciel wprowadza do tematu lekcji:

Będziemy dzisiaj mówić o przemianach i trendach kulturowych w sztuce przełomu XIX i XX wieku na kilku przykładach, głównie na polu malarstwa i muzyki. Czy pamiętacie, jakie były nurty w sztuce końcem XVIII wieku i na początku XIX wieku?

Jeśli żaden uczeń nie podejmie tematu lub będzie on zdawkowy, nauczyciel zagaja uczniów krótką pogadanką o **klasycyzmie** i **romantyzmie**. Następnie przechodzi do omawiania nowych trendów.

Na dzisiejszej lekcji zapoznacie się z pojęciami w sztuce takimi, jak: **realizm**, **symbolizm**, **impresjonizm** i **modernizm**.

Nauczyciel wyświetla klasie poniższe zdanie i prosi uczniów, by w trakcie lekcji zastanowili się, czy kultura i sztuka przełomu XIX i XX wieku faktycznie odzwierciedlają wyświetlone słowa.

*Mówi się, że muzyka nie ma ojczystego języka, ale że jest wspólnym językiem wszystkich narodowości świata. Muzyka ma jednak swoje korzenie; opowiada o pracy i życiu jej kompozytorów, o niebezpieczeństwach, wzlotach i upadkach, radościach i smutkach życia, których wszyscy w jakimś stopniu doświadczamy.*

(źródło cytatu: „[Visit Häme](#)”, tłumaczenie: Remigiusz Gogosz)

**3. (15 minut)** Nauczyciel informuje, że w tym okresie w nauce pojawiły się także nowych idee: **scjentyzm**, **pozytywizm** i **naturalizm**. Wspomina również **Augusta Comte** oraz **Herberta Spencera**, których poglądy wpłynęły na powstanie naturalizmu w literaturze.

Nauczyciel dzieli uczniów na kiluosobowe grupy. Każda będzie miała za zadanie przeczytać fragment z podręcznika o jednym, zadanym przez nauczyciela, nurcie lub postaci. Następnie każda grupa opisuje na forum klasy zadany nurt lub postać.

**Scjentyzm** jest nurtem powstałym w drugiej połowie XIX wieku. Jego przedstawiciele twierdzili, że tylko nauka może rozwiązać problemy ludzkości i dać odpowiedzi na pytania nurtujące ludzi od wieków. Spośród nich wykształcił się kolejny nurt: **pozytywizm**. Osoby, które uważały, że fakty i twarde dowody naukowe są najważniejsze, a jednocześnie odrzucały metafizykę, duchowość oraz emocje, nazwane zostały pozytywistami. Głosiły one, że jedyną wiedzą jest ta, którą osiąść można metodami naukowymi. Z kolei **naturalizm** wykształcił się w literaturze pod wpływem pozytywistów. Powieści i sztuka naturalistów charakteryzuje się wysokim poziomem realności, stara się ukazać rzeczywistość taką, jaka jest.

Poglądy **Augusta Comte** oraz **Herberta Spencera** wpłynęły na powstanie naturalizmu w literaturze.

Nauczyciel uzupełnia informacje oraz podaje przykłady pozycji literackich tego nurtu i jego autorów (m.in. Emila Zolę, Victora Hugo, Fiodora Dostojewskiego, Lwa Tołstoja, Antoniego Czechowa, Bolesława Prusa, Elizę Orzeszkową).

**4. (5 minut)** Nauczyciel wprowadza uczniów w temat kultury masowej oraz **nowych mediów**, które pojawiają się końcem XIX i początkiem XX w. tj. **fotografii, radio, filmu**.

Nauczyciel prosi uczniów, by podczas dalszej części lekcji zastanowili się nad tym, jaki wpływ na sztukę tego okresu mogło mieć upowszechnienie się tych mediów?

**5. (15 minut)** Następnie nauczyciel przedstawia uczniom zmiany w myśleniu Europejczyków po Wiośnie Ludów. Przypomina o rozbudzonych marzeniach o niepodległości i państwach narodowych. Może wspomnieć o uzyskaniu niepodległości przez Belgów czy Greków i o próbach odzyskania niepodległości przez Polaków.

Następnie nauczyciel wykorzystuje fragment książki: *Historia Muzyki 2. Podręcznik dla szkół muzycznych* Danuty Gwizdalanki:

*Uschylku XVIII wieku muzyką posłużono się do podkreślenia narodowej tożsamości w Polsce. Wkrótce podobnie potraktowali ją Niemcy, chcąc wyrwać się spod hegemonii włosko-francuskiej sztuki i również uczynili to głównie z pobudek politycznych. W następnym pokoleniu własny ton w europejskim koncercie podkreślili kompozytorzy rosyjscy, po czym w międzynarodowy repertuar stopniowo włączały się kolejne nacje.*

(Danuta Gwizdalanka, *Historia muzyki 2*, str. 304)



Nauczyciel kontynuuje:

By rozbudzić w narodzie świadomość własnej odrębności, artyści wykorzystywali także kulturę ludową. Bardzo dobrymi przykładami są kompozytorzy: pochodzący z Niemiec **Max Bruch** oraz Fin **Jean Sibelius**.

Nauczyciel przybliży postać Maxa Brucha (załącznik 2), a następnie wyświetla cytat – Max Bruch tak pisał o sobie (tekst wyświetlony na ekranie/monitorze):

*...Już jako młody człowiek studiowałem z wielkim entuzjazmem pieśni ludowe wszystkich narodów, ponieważ pieśń ludowa jest źródłem wszelkiej prawdziwej melodyki – źródłem, przy którym trzeba się ciągle odnawiać i odświeżać – jeśli nie przyznajemy się do absurdalnego przekonania pewnej partii: „Melodia jest poglądem przestarzałym”.*

(Sabine Lichtenstein, *Abraham Jacob Lichtenstein: eine jüdische Quelle für Carl Loewe und Max Bruch*, w: *Die Musikforschung*, Vol. 49 (Issue 4), 1996, s. 349–367 (19), tłumaczenie: Remigiusz Gogosz)

**6. (15 minut)** Nauczyciel przedstawia sytuację Finlandii w omawianym okresie:

Naprzętomie wieków samookreślenie etniczne stało się założeniem uznawanym za postępowe i liberalne. W Finlandii, Estonii, na Łotwie i Litwie istniały romantyczne ruchy nacjonalistyczne na rzecz separacji. Trwał rozkwit sztuki, która czerpała inspirację z narodowych eposów i pieśni.

Folklor fiński opierał się do XIX wieku głównie na przekazach ustnych. Zmiana nastąpiła po spisaniu przez **Eliasa Lönnrota** *Kalevali*: fińskiego eposu, który idealnie wpasował się w myśli Finów o samodzielności. *Kalevala* to utwór epicki, składający się z pieśni ludowych i legend z terenów Finlandii, Estonii i Karelii. Aż do XIX wieku przekazywane były tylko drogą ustną: śpiewane

kolejnym pokoleniom. Elias Lönnrot, folklorysta i językoznawca, chciał pokazać, że Finowie również mają własną mitologię. Wydanie eposu przyczyniło się do rozbudzenia ducha narodowego w społeczności fińskiej. Zainspirowało również artystów do tworzenia obrazów i murali w stylu narodowego romantyzmu, który zastąpił tam międzynarodowe style secesyjne.

W tym miejscu nauczyciel rozdaje uczniom pomoce dydaktyczne: załącznik 1. Wyświetla również obrazy na ekranie: *Przekleństwo Kullervo*, *Mit Aino* oraz *Jesienny Krajobraz nad jeziorem Pielisjärvi*.

Obrazy te wpisują się doskonale w istniejący w tamtym czasie nurt zwany romantyzmem narodowym, który wykształcił się w wielu krajach. Po latach 70. XIX wieku narodowy romantyzm stał się znanym ruchem w sztuce. Zwłaszcza w Skandynawii i słowiańskiej części Europy „narodowy romantyzm” dał szereg odpowiedzi na dziewiętnastowieczne poszukiwania stylów, które byłyby kulturowo znaczące i sugestywne: nie tylko historycznie, ale również mitologicznie i folklorystycznie.

W tym miejscu można również powiedzieć o kilku twórcach malarstwa tego nurtu z kręgu Europy środkowo-wschodniej: Hansie Gude, Adolfie Tidemandzie i Wiktorze Wasaniecowie. Na ekranie można wyświetlić obrazy wykorzystane w rozszerzonej wersji załącznika nr 1: *Orszak ślubny w Hardanger*, *Żabia księżniczka*.

#### **7. (15–20 minut)** Następnie nauczyciel kontynuuje:

Dużą rolę w procesie niepodległościowym odegrała muzyka, a szczególnie twórczość **Jeana Sibeliusa**, do dziś uznawanego za najważniejszego kompozytora fińskiego. Twórca ten również inspirował się *Kalevalą*.

Nauczyciel przybliży postać **Jeana Sibeliusa**. Następnie wyświetla na ekranie cytaty z podręcznika dla szkół muzycznych:

*Intensywność narodowej motywacji Sibeliusa w znacznej mierze dyktowała polityczna sytuacja Finów. Najpierw podporządkowani byli Szwecji, a w czasach młodości kompozytora – Rosji. Najpopularniejszy poemat symfoniczny Sibeliusa „Finlandia” po raz pierwszy wykonano podczas manifestacji patriotycznej zorganizowanej w 1899 roku przeciwko restrykcyjnym zarządzeniom carskich władz.*

(Danuta Gwizdalanka, *Historia muzyki 2*, str. 304–305)

Nauczyciel włącza uczniom fragment **poematu symfonicznego Finlandia**.

Uczniowie mają za zadanie wypisać emocje, które pojawiły się podczas słuchania kompozycji muzycznej oraz dokonać porównania muzyki do obrazów. Nauczyciel może spróbować nakierować uczniów, zadając pytania:

- Czy widzicie podobieństwa pomiędzy muzyką a obrazami? Jakie?
- Czy są może jakieś różnice?
- Co jest charakterystyczne dla obu rodzajów mediów?

Można również z uczniami porozmawiać na temat nastroju poematu symfonicznego Sibeliusa oraz wspólnie zastanowić się nad tytułem:

- Skąd taki tytuł kompozycji?
- Czy pasuje on do tego utworu?

**8. (10 minut)** Nauczyciel omawia z uczniami ich refleksje na temat obrazów oraz muzyki. Wspólnie dokonują próby podsumowania trendów w sztuce i kulturze przełomu XIX i XX wieku.

Nauczyciel wraca do pytania postawionego przy okazji wyświetlania cytatu z początku lekcji: czy rzeczywiście dobrze opisuje on sztukę omawianego okresu?

Ponadto przypomina pytanie o nowe media, które zostały wynalezione na przełomie XIX i XX wieku: jaki, Waszym zdaniem, wpływ na sztukę tego okresu mogło mieć upowszechnienie się tych mediów?

Zakończenie lekcji to czas na refleksje uczniów i ich swobodne wypowiedzi dotyczące tematów poruszanych na zajęciach.

Na zakończenie nauczyciel mówi o **cyklu ICE Classic** i zachęca do udziału w koncercie, który odbędzie się 10 października 2022 roku w Sali Audytoryjnej im. Krzysztofa Pendereckiego w Centrum Kongresowym ICE Kraków.

Podczas koncertu słuchacze będą mogli wysłuchać na żywo poematu symfonicznego *Finlandia* Jeana Sibeliusa. Poza tym w programie pojawią się kompozycje Maxa Brucha oraz Siergieja Prokofiewa. Koncert będzie ciekawym połączeniem wykonawców: londyńskiej orkiestry, brytyjsko-rosyjskiego dyrygenta, a także urodzonego w Moskwie, jednego z najbardziej utalentowanych skrzypków swojego pokolenia.

Można zachęcić uczniów do regularnego śledzenia programu sal koncertowych w Krakowie, gdyż utwory narodowych kompozytorów przełomu XIX i XX wieku są często wykonywane przez krakowskich artystów i zespoły.

**9. (1 minuta)** Nauczyciel podaje zadanie domowe uczniom.

- Wyjaśnij, jakie znaczenie dla tworzenia się świadomości narodowej Europejczyków miała kultura i sztuka?
- Omów wpływy, jakie wywierały na siebie poszczególne nurty w sztuce.



## Załącznik 1

Akseli Gallen-Kallela, *Klątwa Kullervo*, 1899



Akseli Gallen-Kallela, *Mit Aino*, 1891





Eero Järnefelt, *Jesienny krajobraz jeziora Pielisjärvi*, 1899



Hans Gude i Adolph Tidemand, *Brudeferden i Hardanger* (Orszak ślubny w Hardanger), 1848



Wiktor Wasaniecow, *Żabia księżniczka*, 1918





## Załącznik 2

### Max Bruch (1838–1920)

Max Bruch pierwsze lekcje muzyki i gry na fortepianie otrzymał od matki. W wieku 9 lat napisał pierwszą kompozycję, pieśń z okazji urodzin mamy. Odtąd muzyka stała się jego pasją. W krótkim czasie napisał motety, muzykę do psalmu, miniatury fortepianowe, sonatę skrzypcową, kwartet smyczkowy i nawet uverture do planowanej opery „Dziewica z Orleanu”. Pierwsze lekcje teorii muzyki otrzymał Max Bruch w 1849 r. w Bonn. Jako 11-latek zaprezentował publicznie swoje większe kompozycje. W 1858 Max Bruch dokończył studia muzyczne w Lipsku, po czym w latach 1858–61 pracował w Kolonii jako nauczyciel muzyki. Od 1861 do 1865 r. odbył liczne podróże artystyczne po Niemczech, Austrii, Francji i Belgii. W 1865 r. otrzymał posadę dyrektora muzycznego w Koblencji, gdzie napisał najbardziej znany jego utwór „I Koncert smyczkowy g-moll”. Po dwóch latach został kapelmistrzem w Sondershausen (Turyngia), skąd w 1870 r. udał się do Berlina, aby pracować tam jako nauczyciel muzyki. W 1873 r. przeniósł się do Bonn. W 1878 r. wrócił do Berlina jako dyrygent do Koła Śpiewaczego Sterna. Od 1880 do 1883 kierował orkiestrą symfoniczną w Liverpoolu. Od 1883 do 1891 r. kierował orkiestrą we Wrocławiu. W 1891 r. powołany został do Królewskiej Akademii Sztuki jako profesor kompozycji.



Max Bruch od początku twórczości miał stały ideał muzyczny, który nigdy nie uległ zmianie – stawiał na melodyjność (to najważniejsza cecha jego muzyki). Trwał przy tradycyjnej formie. W twórczości Max Bruch wykazywał wielkie zainteresowanie muzyką ludową, nie tylko niemiecką, lecz także rosyjską, szwedzką, szkocką i żydowską. Bronił swojego romantycznego pojmowania sztuki. Po dojściu do władzy nacjonalistów, stał się w Niemczech kompozytorem zakazanym, z powodu domniemanego pochodzenia żydowskiego i fascynacji folklorem żydowskim. Od tego momentu w obszarze niemieckojęzycznym dzieła Maxa Brucha w dużej mierze zostały zapomniane.

Źródło: [www.biografie-niemieckie.pl/bruch-max](http://www.biografie-niemieckie.pl/bruch-max)

## Jean Sibelius (1865–1957)

Urodził się w szwedzkojęzycznej rodzinie jako Johan Julius Christian Sibelius. Mimo tego pochodzenia, rodzice posłali go do fińskojęzycznej szkoły. Jean Sibelius urodził się w kraju pozbawionym muzycznej tradycji. A raczej: w kraju, w którym nikt tej tradycji nie budował i nie pielęgnował, w którym nikt tej tradycji nie ucieleśnił. Uważany jest za twórcę narodowego stylu w muzyce fińskiej. Od 1885 roku studiował prawo na uniwersytecie w Helsinkach, następnie zaś kompozycję w Berlinie i Wiedniu (1889–1891), po czym wrócił do Finlandii.

Niedługo potem stworzył pierwsze dzieła („Kullervo” 1892, „4 legendy z Kalevali” 1895), które odniosły duży sukces. Podróżował po Europie (Wielka Brytania, Niemcy, Włochy) i USA.



W swej twórczości nawiązywał do fińskiego folkloru, czerpał także inspirację z poezji i literatury narodowej. Komponował utwory na skrzypce, wiolonczelę, fortepian i poematy symfoniczne jak: „Finlandia”. Stała się ona bardzo popularna w Finlandii i rozbudziła uczucia patriotyczne wśród Finów, co poważnie zaniepokoiło władze rosyjskie, które rozpoczęły rusyfikację kraju.

W 1899 roku Sibelius napisał poemat symfoniczny „Finlandia”, pogrążoną w ciemnych barwach dziesięciminutową opowieść w trzech odśłonach: o ujarzmieniu, pobudzeniu i wyzwoleniu. Początek to uderzenie dętych, intensywne i ciężkie, jakby krzyk zniewolonych; dalej sygnał trąbek, który rodzi przyspieszenie i skracanie motywów; wreszcie hymn-chorał, jasny i zwycięski, parafraza patriotycznego dzieła Emila Genetza „Herää, Suomi!”.

Muzyka Sibeliusa to przede wszystkim nostalgia i mrok; opis stanów rozpacz i izolacji, nastrojowość, kontemplacja, powolne transfiguracje muzycznej tkanki, statyczność i patetyczność. Narracyjny charakter: ta muzyka ciągle coś opowiada – jakąś legendę, historię – jest ciągiem nie tylko muzycznych wydarzeń. Ale muzyka Sibeliusa jest nie tylko opisem stanu duszy i naturalnego krajobrazu Finlandii; także jego samego. „Finlandia była krajem całkowicie podzielonym i to Sibelius dokonał jego zjednoczenia” – opowiadał ostatnio na łamach „The New York Times’a” Esa-Pekka Salonen, absolwent elitarnej helsińskiej Akademii Sibeliusa, od 1992 r. dyrektor artystyczny Filharmonii w Los Angeles. „W swoich dwóch pierwszych symfoniach zawarł walkę o niepodległość i naród tak się w to wczytał, że to dążenie wkrótce stało się jego podstawowym pragnieniem, jego podświadomością. Sibelius był tym, z którym świat zaczął identyfikować fiński naród, niekiedy postrzega się go jako największego z wszystkich Finów w historii”. To, że najsilniejszy wpływ na potrzebę niezależności od rosyjskich rządów i wyzwolenia się z dominującej roli szwedzkiej kultury miał kompozytor, pozwoliło usytuować muzykę w centrum narodowej kultury już u jej zarania. „Muzyka jest naszym narodowym językiem i politycy rozumieją, że to muzycy właśnie są najlepszymi ambasadorami kraju” – dopowiada Leif Segerstam, dyrygent Orkiestry Filharmonii Helsińskiej.

Źródło: [www.last.fm/pl/music/1899+Sibelius+-+Finlandia/+wiki](http://www.last.fm/pl/music/1899+Sibelius+-+Finlandia/+wiki)





---

Organizatorzy:



Kraków  
| 50 — 20



powered by Kraków | 50 — 20